

Opinnäytetyö (AMK)
Esittävän taiteen koulutusohjelma
Sirkuksen suuntautumisvaihtoehto
2015

Tuuli Hokkanen

ERITYISLASTEN SIRKUSRYHMIEN OHJAAMINEN

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävän taiteen koulutusohjelma | Sirkuksen suuntautumisvaihtoehto

Kevät 2015 | Sivumäärä 29

Ohjaaja Minna Karesluoto

Tuuli Hokkanen

ERITYISLASTEN SIRKUSRYHMIEN OHJAAMINEN

Opinnäytetyön tavoitteena on tutustua erityislasten sirkusopetukseen ohjaajan näkökulmasta. Opinnäytetyö etsii vastauksia kysymyksiin: Kuinka paljon ohjaaja tarvitsee etukäteistietoa erityislapsista? Mitä on otettava huomioon suunniteltaessa erityislasten sirkusryhmää? Mitä ominaisuuksia on hyvällä erityislasten sirkusohjaajalla?

Opinnäytetyö perustuu kirjalliseen lähdeaineistoon sekä sirkusohjaajille tehtyyn kyselyyn. Tutkimuskohteena ovat erityislasten sirkusryhmien ohjaajat. Teoriaosuudessa käsitellään erityisdiagnooseja sekä liikunnan merkitystä erityislapsille.

ASIASANAT:

Erityislapsi, sosiaalinen sirkus, strukturoitu opetus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Performing Arts | Department of Circus

Spring 2015 | Total number of pages 29

Instructor Minna Karesluoto

Tuuli Hokkanen

INSTRUCTING OF CHALLENGED CHILDREN CIRCUS GROUPS

The target of this thesis was to get acquainted with challenged children from the instructors point of view. This thesis finds answers to questions: How much the instructor needs to know beforehand about the challenged children? What needs to consider when scheming the group of challenged children? What features the good instructor of challenged children needs?

Thesis is based on written source material and on an inquiry made to instructors of challenged children circus groups. At the theory part elaborates special diagnoses and the meaning of exercising to the challenged children.

KEYWORDS:

Challenged children, social circus, structured teaching

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 ERITYISDIAGNOOSIT	8
2.1 ADHD eli Attention Deficit Hyperactivity Disorder	8
2.2 Autismin kirjo	9
2.2.1 Aspergerin oireyhtymä	9
2.3 Touretten syndrooma	10
2.4 Kielellinen erityisvaikeus	10
2.5 Kehitysvamma	11
2.5.1 Downin oireyhtymä	11
2.6 Kuulo- ja näkövamma	12
3 ERITYISLASTEN LIIKUNTA	13
3.1 Liikunnan merkitys ja motiivit	13
3.2 Liikkumisen perusta	13
3.3 Strukturoitu opetus	14
4 OHJAAJAN AMMATTITAITO	15
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
5.1 Kysely	17
6 YHTEENVETO VASTAUKSISTA	19
6.1 Koulutus ja sirkustausta	19
6.2 Erityislasten sirkusryhmien muodostuminen	19
6.3 Erityisryhmien osallistujien diagnoosit	20
6.4 Toiminnan säännöllisyys ja tavoitteet	20
6.5 Sirkustunnin rakenne, työnjako ja vastuu	21
6.6 Sirkuslajit ja käytänteideat	21
6.7 Hyvä ryhmäkoko ja sirkustunnin kesto	22
6.8 Tila ja apuvälineet	22
6.9 Tarvitseeko ohjaaja taustatietoa erilaisista diagnooseista?	23
6.10 Hyvä erityisryhmien sirkusohjaaja	24
6.11 Millaisena erityisryhmien ohjaaminen koettiin?	24
6.12 Miksi erityislasten ryhmiä haluttiin ohjata?	25

6.13 Haasteet erityisryhmien ohjaamisessa	25
6.14 Sirkusryhmän perustaminen erityislapsille	25
7 POHDINTA	27
LÄHTEET	29

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake erityislasten sirkustoiminnasta

1 JOHDANTO

Erityislasten sirkusopetus on yleistynyt sosiaalisen sirkuksen myötä. Sosiaalinen sirkus kasvattaa suosiotaan ja tuo mukanaan uusia ja erilaisia kohderyhmiä sirkuksen pariin. On hienoa, että luodaan mahdollisuuksia sirkuksen harrastamiseen mahdollisimman monelle. Sirkus on täynnä erilaisia lajeja, joista varmasti löytyy vaihtoehtoja.

Sosiaalinen sirkus tarkoittaa sellaista sirkusopetusta, jonka tavoitteena on tuottaa osallistujilleen hyvinvointia (Hyttinen ym. 2011, 8). Se on uudenlainen työkalu kouluttaa ja osallistaa muita heikommassa asemassa olevia ihmisiä (Caravan-verkosto 2012, 24). Käytän opinnäytetyössäni termiä erityislapsi, jolla tarkoitan erityistä tukea tarvitsevaa lasta. Lapsella on jonkinlainen kehityshäiriö tai pitkäaikaissairaus. (Rintala ym. 2012.)

Opinnäytetyölläni on henkilökohtaiset motiivit ja lähtökohdat. Olen valmistumassa sirkuksen kentälle ammattilaiseksi, ja haluaisin työskennellä tulevaisuudessa ainakin osittain erityislasten parissa. Koen, että esimerkiksi siinä työssä toteutuisi ihmisten auttaminen, jonka haluaisin olevan tekemäni työn arvopohja. Minulla ei kuitenkaan ole juurikaan kokemusta erityislasten opettamisesta, joten halusin tietoa erityislapsista ja heidän opettamisestaan. Perehtymällä aiheeseen halusin luoda itselleni ja myös muille aiheesta kiinnostuneille pienen teoriapohjan, mikä toivottavasti auttaa jatkossa erilaisten lasten kanssa toimiessa tai ainakin alentaa kynnystä toimintaan. Tämä opinnäytetyö ei kuitenkaan kouluta ketään erityislasten sirkusryhmien ohjaajaksi. Kokemuksia voi kartuttaa käymällä seuraamassa erityislasten sirkustunteja sekä työskentelemällä kokeneeman ohjaajan kanssa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutustua erityislasten sirkusopetukseen ohjaajan näkökulmasta. Halusin löytää vastauksia kysymyksiin: Kuinka paljon ohjaaja tarvitsee etukäteistietoa erityislapsista? Mitä on otettava huomioon suunniteltaessa erityislasten sirkusryhmää? Mitä ominaisuuksia on hyvällä erityislasten sirkusohjaajalla?

Opinnäytetyö perustuu kirjalliseen lähdeaineistoon sekä sirkusohjaajille tehtyyn kyselyyn. Tutkimuskohteenani ovat erityislasten sirkusryhmien ohjaajat. Kyselyn otos on suppea, joten tuloksia tarkasteltaessa tämä on huomioitava. Opinnäytetyöni tarkoituksena on ollut selvittää, millaista sirkuksen ohjaaminen erityislapsille on ja minkälaisia erityistaitoja ohjaajalta vaaditaan tässä työssä.

Opinnäytetyöni aluksi esittelen joitakin erityisdiagnooseja. Diagnoosien kirjo on todella suuri, joten pelkästään jo niistä saisi tehtyä monta opinnäytetyötä. Olen valinnut pienen osan esiteltäväksi lyhyesti. Valintani perustuvat omaan tietämättömyyteeni diagnoosista sekä siihen, että diagnoosi on tullut useasti esille opinnäytetyön edetessä. Käsittelen myöhemmissä luvuissa myös erityislasten liikuntaa ja ohjaajan ammattitaitoa.

Opinnäytetyössäni käytän sekä ohjaaja että opettaja sanaa synonyymeina tarkoittamaan sosiaalisten ja sirkustaitojen opettamista. Ohjaaja sana ei tarkoita tässä yhteydessä esitysten ja näytelmien ohjaaja. Ohjaaja sanan käyttö perustuu tässä työssä sosiaalisen sirkuksen kirjallisuuteen. Työelämässä koulustausta vaikuttaa näiden tittleiden käyttöön. Käyttämällä sanaa ohjaaja en halua vähentää kenenkään ammattihenkilön tai hänen työnsä arvostusta.

2 ERITYISDIAGNOOSIT

Erilaisia diagnooseja on todella paljon, joten olen tutustunut osaan ja kerron niistä lyhyesti pääpiirteitä.

2.1 ADHD eli Attention Deficit Hyperactivity Disorder

ADHD on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, joka johtuu suurimmaksi osaksi siitä, ettei tarkkaavaisuushormoni dopamiini kulje hermosolujen välillä riittävän tehokkaasti. Aivorakenteissa ADHD näkyy vasemman aivopuoliskon ja etuotsalohkon hieman poikkeavana toimintana. Etuotsalohko säätelee mm. järkeilyä, tarkkaavaisuutta, suunnitelmallisuutta, motivaatiota ja oman toiminnan ohjausta. Poikkeavuudet tällä alueella aivoissa vaikeuttavat asioiden hahmottamista, järkevien valintojen tekemistä, tehtävien aloittamista tai suunnitelmista kiinni pitämistä.

ADHD-piirteisellä henkilöllä aivojen aktivaatiotasoa on liian alhaalla, jolloin olo tuntuu rauhattomalta. Henkilö yrittää luonnostaan nostaa aktivaatiotaan ja parantaa oloaan esimerkiksi levottomalla liikehdinnällä.

ADHD:hen liittyy yleensä myös ongelmia työmuistin kanssa. Tehokkaaseen työmuistin käyttöön tarvitaan tarkkaavaisuutta, jonka puuttuminen aiheuttaa ohjeen, asian tai tiedon haihtumisen aivoista. Tällöin ihminen ei ehdi tallentaa tietoa säilömuistiinsa. Harjoittelemalla muistamistekniikoita ja muistin apuvälineiden hyödyntämistä voidaan parantaa muistamisongelmia.

Tyypillisiä piirteitä ovat vaikeus odottaa vuoroa, toisten keskeyttäminen, vaikeus hillitä mielihaluja ja noudattaa ohjeita, huolimattomuusvirheet, keskittymisvaikeudet, vaikeus tulkita toisten ihmisten tunteiden sävyjä, ärsykkeistä häiriintyminen ja vaikeus pysyä paikallaan. ADHD-oireyhtymään voi myös liittyä kasvosokeutta. Tällöin tuttujen ihmisten kasvoja ei tunnisteta vieraassa ympäristössä. Liiallinen voimankäyttö ja motorinen kankeus voivat myös liittyä oireyhty-

mään. Kankeus saattaa hankaloittaa liikunnan harrastamista, mutta motoriikka ei kehity muuten kuin harjoittelemalla ja liikkumalla.

Suomalaisista lapsista noin 3-7 prosentilla on ADHD. Se on hyvin perinnöllistä ja yleisempää pojilla kuin tytöillä. Luotettava diagnoosi voidaan tehdä 5-6-vuotiaana. Varhaiseen aikuisikään mennessä noin puolet ADHD-piirteisistä lapsista pääsee eroon ylivilkkaus- ja tarkkaavaisuusvaikeuksistaan. (Juusola 2012, 29–32.)

2.2 Autismin kirjo

Käsite autismin kirjo on yleistynyt yhteiseksi nimeksi kaikille autistista käyttäytymistä sisältäville oireyhtymille. Neurologisen kehityksen häiriö aiheuttaa ongelmia sosiaalisuuteen, kommunikaatioon ja aistikokemuksiin. Autistiset käyttäytymispiirteet vaikeuttavat lapsen ja hänen lähiympäristönsä välistä vuorovaikutusta. (Kerola ym. 2009, 15–23.)

2.2.1 Aspergerin oireyhtymä

”Aspergerin oireyhtymä on autismin kirjoon kuuluva neurobiologinen kehityshäiriö.” Asperger-piirteisillä aistien antama tieto ja sen tulkinta on eriasteisesti poikkeavaa. Vaikeuksia heillä voi olla sosiaalisissa suhteissa ja toisten ihmisten näkökulmien käsittämisessä. Heillä on myös jokin kapea-alainen mielenkiinnon kohde, johon he keskittyvät intensiivisesti, esimerkiksi dinosaurukset.

Yleensä selkeät oireet alkavat ilmetä vasta neljän ikävuoden jälkeen. Aspergerin piirteitä ovat häiriintynyt unirytm, puutteellinen tarkkaavuus, yliaktiivisuus tai omalaatuinen rauhallisuus, heikko kehonhallinta, katsekontaktin välttely, vaikeus jakaa tavaroita toisten kanssa sekä äärimmäisyyksiin menevä kiinnostus yksityiskohtiin tai tiettyyn harrastukseen.

Suuria voimavaroja ovat lapsen kiinnostuksen kohteet, joita kannattaa hyödyntää kotona, koulussa ja kuntoutuksessa. Näiden kautta lapselle voidaan opettaa monia hyödyllisiä asioita.

Aspergerin oireyhtymä on noin 2-5 prosentilla lapsista ja on pojilla huomattavasti yleisempää kuin tytöillä. Se on usein perinnöllinen tai seurausta synnytyksen tai ensimmäisten ikävuosien aivovauriosta. Häiriöt aivojen otsalohkojen alueella aiheuttavat Aspergerin. (Juusola 2012, 52–54.)

2.3 Touretten syndrooma

Tourettelle on tyypillistä toistuvat ja tahdosta riippumattomat äännähdykset ja nykimisoireet eli ticit. Ticejä ovat esimerkiksi silmien räpyttely, nenän nyripistely, pään nykiminen, ilmeily, vikinä, kielen naksutus, suhiseminen, hyppiminen, kumartelut koskettamaan maata ja toisten liikkeiden matkiminen. Tourette-lapset ovat usein jollain osa-alueella hyvin lahjakkaita.

Myös Touretten taustalla on aivojen välittäjäaineiden dopamiinin ja serotoniinin epätasapaino. Suomalaisista yhdellä prosentilla on Tourette. Tourette on perinnöllistä. Oireet helpottavat monilla huomattavasti murrosikää mennessä. (Juusola 2012, 69–70.)

2.4 Kielellinen erityisvaikeus

Lapsen puheen ja kielen kehityksen viivästyminen tai poikkeavaa etenemistä kutsutaan kielelliseksi erityisvaikeudeksi, aiemmin dysfasiaksi. Lapsen kielellinen oppiminen ei kehity niin kuin iän mukaan kuuluisi, vaan puhe puuttuu kokonaan, sanojen oppiminen on hidasta, jo opitut sanat jäävät pois käytöstä, eikä lapsi ala yhdistellä sanoja lauseiksi. Lapsi ei välttämättä puhu ollenkaan tai puhe on erittäin epäselvää. Lapsi saattaa tarvita kommunikoinnin tueksi tukiviittoimia, kuvia ja eleitä.

Kielelliset ymmärtämisen vaikeudet ovat hyvin yleisiä. Suomalaisista lapsista noin seitsemällä prosentilla on jonkinasteinen kielellinen erityisvaikeus. 19 prosentilla lapsista puheen kehitys viivästyy. Lapsen kasvaessa kielellinen erityisvaikeus voi ilmetä oppimisvaikeuksina. (Juusola 2012, 71–72.)

2.5 Kehitysvamma

Kehitysvamma määritellään hermoston toimintakyvyn laaja-alaiseksi rajoittuneisuudeksi, mikä ilmenee älyllisissä toiminnoissa sekä käytännöllisissä, sosiaalisissa ja käsitteellisissä taidoissa. Diagnosointi on pitkä ja monivaiheinen prosessi. Monesti kehitysvammaisuuden syyt jäävät tuntemattomiksi. Liitännäisvammoina kehitysvammaisuudessa tavataan yleensä puhevamma, henkinen sairaus, näkövamma, liikuntavamma, epilepsia sekä kuulovamma.

Suomessa on noin 35 000 kehitysvammaista, joista suurin osa tarvitsee säännöllistä apua jokapäiväiseen elämään. Heillä on samat perustarpeet kuin kellä tahansa meistä. (Rintala ym. 2012, 86–89.)

2.5.1 Downin oireyhtymä

Downin oireyhtymä on suurin kehitysvammaoireyhtymä. Kaikista kehitysvammaisista noin 10 prosentilla on Downin oireyhtymä. Oireita ovat pienikasvuisuus, lyhyet jalat ja kädet suhteessa vartaloon, leveät jalat ja kädet, lyhyet sormet ja varpaat, pieni pää ja lyhyt niska, vinot silmät ja heikko lihastonus eli jännteys sekä tasapaino. Suurella osalla Down-lapsista on synnynnäinen sydänvika. Suunniteltaessa liikuntaa on huomioitava alttius hengitysteiden infektioihin, nivelten yli liikkuvuus ja tavallista suurempi taipumus ylipainoon sekä motorisen kehityksen hitaus. (Rintala ym. 2012, 87–88.)

2.6 Kuulo- ja näkövamma

Kuulovammaisuus määritellään kuulon poikkeavuudeksi: huonokuuloinen, kuuro tai kuuroutunut henkilö. Huonokuuloisella kuulovamma on osittainen ja hän kuulee puhetta ja pystyy kommunikoimaan kuulokojeen avulla, huuliolukua avuksi käyttäen. Kuuro ei kuule mitään, mutta reagoi tuntoaistin välityksellä voimakkaisiin ääniin. Hän kommunikoi viittomakielellä, joka on hänen ensikielensä. Kuuroutunut on menettänyt kuulonsa kokonaan puheen oppimisen jälkeen ja kommunikoi usein puheella esimerkiksi tekstitulkkauksen tai viitotun puheen avulla. Kuulovamma vaikuttaa lasten liikunnalliseen minäkäsitykseen. Sen on todettu olevan alhainen erityisesti kuulevien kanssa liikuttaessa, jolloin seurauksena voi olla liikunnallinen eristäytyminen.

Näkövammaisuus määritellään heikkonäköisyydestä täydelliseen sokeuteen. Syy näkövammalle voi olla synnynnäinen, perinnöllinen, tapaturmasta johtuva tai sairaudesta tai vammasta aiheutuva tila. Usein näkövammaisuuden yhteydessä esiintyy diabetesta, kuulo-, kehitys-, liikunta- ja CP-vammaisuutta sekä pitkäaikaissairauksia. Liikunnassa on hyvä kiinnittää huomiota ryhtiin, kehohahmotukseen, tasapainoon, oikeisiin suoritustekniikoihin sekä fyysisen suorituskyvyn kehittymiseen. (Rintala ym. 2012, 132–148.)

3 ERITYISLASTEN LIIKUNTA

3.1 Liikunnan merkitys ja motiivit

Liikunta on tärkeää kaikille, ja sen avulla voidaan ehkäistä monenlaisia sairauksia ja toimintakyvyn rajoitteita. Liikunta kehittää ja ylläpitää olemassa olevaa toimintakykyä, jonka vuoksi on tärkeää edistää erityisryhmiin kuuluvien ihmisten motivaatiota liikunnan harrastamiseen ja fyysisesti aktiiviseen elämäntapaan.

Lasten liikunnan harrastamisen motiiveissa korostuvat ilon ja viihtymisen kokemukset, ystävien saaminen ja heidän kanssaan ajan viettäminen, uusien taitojen oppiminen sekä elämysten ja jännityksen kokeminen. Ihmisillä, joilla on jokin vamma tai sairaus, motiivit liikuntaharrastuksiin ovat pitkälti samoja kuin muullakin väestöllä. Vammaisilla lapsilla liikunnalla voi olla tärkeä vaikutus kaveripiiiriin sosiaalistumisessa sekä itsearvostuksen paranemisessa. Kehitysvammaisille henkilöille perheen tuki liikuntaharrastuksessa on erityisen tärkeää. (Rintala ym. 2012, 38–40.)

Eri sirkuslajeja voidaan käyttää osana kaikkien erityisryhmien liikuntaa. Lajeina voi olla esimerkiksi akrobatia, pari- ja ryhmäakrobatia, jongleeraus, tasapainolajit, klovneria ja taikuus. Tärkeää on turvallisuudesta huolehtiminen esimerkiksi pyramideissa. Sirkus voi olla osa koululiikuntaa tai sitä voidaan harrastaa nuorisirkusten tai muiden tahojen järjestämissä ryhmissä. (Rintala ym. 2012, 475.)

3.2 Liikkumisen perusta

Taitavan liikkumisen perusta ovat hyvin toimivat aistit ja kyky käyttää eri aistien antamaa tietoa liikkeen ohjaamiseen ja korjaamiseen. Keskeisiä aisteja liikkumisen kannalta ovat kuulo-, näkö-, tunto-, tasapaino- ja liikeaisti. Monesti tarvitaan kykyä ottaa vastaan ja tulkita useamman aistin välittämää tietoa samanaikaisesti. Toiminnan kannalta tärkeää tietoa jää saamatta, jos aistitoiminnoissa tai aistitiedon yhdistämisessä on ongelmia. Opetustilanteessa kannattaa käyttää

monipuolista viestintää, jotta tarvittavan tiedon voi saada usean eri aistin kautta. Puheen, näytön ja koskettamalla ohjaamisen on oltava ajallisesti ja sisällöllisesti toisiaan tukevia.

Omaehtoista liikkumista lisäävät positiiviset kokemukset. Uuden taidon oppiminen on itsetuntoa kohottava kokemus, ja se kannustaa harjoittelemaan lisää. Lapsi tarvitsee sitä enemmän harjoitusaikaa ja toistoja uusien taitojen oppimiseen, mitä enemmän lapsella on liikkumisen vaikeuksia. (Rintala ym. 2012, 35.)

3.3 Strukturoitu opetus

Opetusta on aina sovellettava vastaamaan kunkin yksilöllisiä tarpeita. Strukturoidusta opetuksesta puhutaan, kun opetusta toteutetaan selkeästi, tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Selkeä rakenne auttaa osallistujaa suuntaamaan tarkkaavaisuuttaan opetuksen sisältöön, havainnoimaan oleellisia asioita liikuntasuorituksen kannalta sekä jäsentämään omaa oppimistaan. On osattava asettua oppijan näkökulmaan ja mietittävä, mitkä tekijät vaikeuttavat ja mitkä auttavat oppimista. Osallistujien liikuntataidoista ja avuntarpeesta saa tietoa heiltä itseltään, heidän huoltajiltaan sekä muilta heidän kanssaan työskenteleviltä ihmisiltä. (Rintala ym. 2012, 53–55.)

Erityislasten ryhmillä parhaiten toimii hyvin strukturoitu opetus, joka toistuu joka kerta lähes samanlaisena. Lapset tarvitsevat paljon kannustusta. Tärkeää on ohjaajan puheen ymmärrettävyys eli selkeät lyhyet ohjeet ilman turhia adjektiiveja. (Hyttinen ym. 2011, 34.)

Haastavan lapsen harrastukset saattavat loppua usein ohjaajilta ja opettajilta tulevan kielteisen palautteen vuoksi. Harrastaminen saattaa olla vuosikausia säheltämistä. Lasten vanhempien olisi tärkeää puhua lastensa käyttäytymisestä ja toiminnasta harrastusten järjestäjien, ohjaajien ja toisten vanhempien kanssa, tämä edesauttaisi asenteita hyväksyvämpään suuntaan. Erityislapsilla on kuitenkin yhtäläinen oikeus harrastaa kuten muillakin lapsilla, ja erityisesti heidän aivoilleen harrastukset ovat erityisen tärkeitä. (Juusola 2012, 16.)

4 OHJAAJAN AMMATTITAITO

Juusola (2012, 149–151) määrittelee ammattilaiselle neljä tärkeää taitoa: kyvyn käsitellä omia tunteita; kyvyn kuunnella; kyvyn puhua ja kyvyn nähdä taustalla vaikuttavia tekijöitä. Mielestäni nämä taidot ovat tärkeitä, on ammattilainen sitten lastentarhan- tai luokanopettaja tai sirkusohjaaja.

Ammattilainen tunnistaa tunteensa ja osaa käyttäytyä tilanteeseen sopivalla tavalla. Tärkeää on olla aito, ihminen ihmiselle. Kuuntelemisessa olisi keskityttävä siihen, mitä toinen oikeasti sanoo, ja mikä toiselle on tärkeää. Ihmiset yleensä puhuvat heille tärkeistä asioista ja tarpeista. ”Kuuletko vain omat ennakkoluulosi sen sijaan, että kuulisit, mitä toinen oikeasti sanoo?” On hyvä antaa toiselle mahdollisuus työntämällä syrjään tietoisesti oletukset ja aiemmat tapahtumat.

Lapsi rakentaa kuvaa itsestään niistä sanoista, joilla opettajat ja vanhemmat kuvailevat häntä. Kun lasta kehuu hyväksi ja taitavaksi, nämä piirteet kasvavat hänen sisällään. Siksi lasten kanssa kannattaa käyttää vähintään kolme kertaa enemmän myönteisiä sanoja verrattuna arvostelun ja moitteiden määrään. Auktoriteettiasemassa olevien sanat jäävät helposti soimaan päähän koko loppuelämäksi.

Hyvä ammattilainen osaa aistia sanojen ja tunteiden takana vaikuttavia asioita ja tunteita. Hän osaa myös tarvittaessa olla kommentoimatta toisten ihmisten elämää ja valintoja. ”Jokainen ihminen, myös lapsi, on itse oman elämänsä paras asiantuntija.” (Juusola 2012, 149–151.)

Usein sosiaalisessa sirkuksessa ymmärrys erilaisuutta kohtaan on tärkeämpää kuin tekninen taituruus. Ohjaajan tulee huomioida myös jokainen yksilönä. On tärkeää, että ohjaaja osaa jatkuvasti soveltaa omaa tietotaitoaan. (Vaalimaa, 2011, 25.) Sanallisten ohjeitten lisäksi ohjaaja voi havainnollistaa ohjeita näyttämällä itse tai antamalla osallistujan näyttää liikesuorituksen, käyttämällä kuvia, näyttämällä videokuvaa tai käyttämällä teippiä tai liikuntapiirroksia lattiassa oh-

jaamaan liikkeen suuntaa. Valitessa opetusvälineitä voi kiinnittää huomiota välineiden muotoon, kokoon, materiaaliin tai väriin. (Rintala ym. 2012, 44.)

Sirkusohjaaja Silja Kyytisen mukaan yhtenä tärkeimpänä ohjaajan ominaisuutena, ryhmien vaihdellessa iän ja tuen tarpeen mukaan, voidaan pitää joustavuutta. Ihanteellista olisi, jos ohjaajan voisi valita ryhmän tarpeiden mukaan. (Vaali-
maa 2011, 23.) Myös sirkusohjaaja jaksaa paremmin, jos hän saa työskennellä itselleen mieluisten ryhmien kanssa (Hyttinen ym. 2011,12).

Ohjaajan kannattaa sopia ryhmän kanssa yhteiset säännöt, jotta vältetään sekaannuksilta, huolehditaan turvallisuudesta, edistetään ryhmän ja sirkusohjaajan luottamusta sekä varmistetaan opetuksen selkeys. Kuntoutus tai terapeuttiset tavoitteet eivät kuulu sirkusohjaajan toimenkuvaan. Jos sirkusohjaajalla on terapeutin koulutus tai hänen työparinaan on terapeutti, on opetukselle mahdollista asettaa terapeuttisia tavoitteita. Sirkusharjoittelu sinällään voi kuitenkin olla osallistujille kuntouttavaa. (Hyttinen ym. 2011, 17–21.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutustua erityislasten sirkusopetukseen ohjaajan näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössä ovat: Kuinka paljon ohjaaja tarvitsee etukäteistietoa erityislapsista? Mitä on otettava huomioon suunniteltaessa erityislasten sirkusryhmää? Mitä ominaisuuksia on hyvällä erityislasten sirkusohjaajalla? Teorian ja kyselyvastausten avulla olen halunnut löytää hyviä käytäntöjä ohjaajan työhön erityislasten kanssa.

Opinnäytetyö perustuu kirjalliseen lähdeaineistoon sekä sirkusohjaajille tehtyyn kyselyyn (Liite 1). Tutkimuskohteenani ovat erityislasten sirkusryhmien ohjaajat. Koska yksi vastaajista ei halunnut nimeään julkaistavan opinnäytetyössä, niin en myöskään maininnut muiden nimiä.

Opinnäytetyöni lähtökohta ei kuitenkaan ole ollut saada mitään tietynlaista vastausta, vaan ennemminkin kuulla erilaisia kokemuksia, näkemyksiä ja toimintatapoja. Tarkoitus on ollut saada jonkinlainen kuva siitä, mitä sirkuksen ohjaaminen erityislapsille on, ja mitä täytyy ottaa huomioon.

5.1 Kysely

Valitsin tutkimusmenetelmäksi kyselyn. Lähetin kyselyn sähköpostitse. Kysymyksiä oli aika paljon, mutta halusin tietää monipuolisesti aiheesta. Monesta vastauksesta heräsi myös jatkokysymyksiä. Kysymykset liittyivät erityislasten sirkusopetukseen.

Tahot tai henkilöt, joille lähetin kyselylomakkeen valikoituivat sen perusteella, miten löysin tietoa heidän järjestämästään erityislasten sirkustoiminnasta tai joku kertoi hänen toimivan ohjaajana. Ajatukseni oli, että nämä tahot olisivat jakaneet kyselylomaketta useammalle ohjaajalle. Koska aikataulu oli tiukka, toivoin edes jonkun ohjaajista vastaavan. Sain vastauksia kuusi. Osa vastaajista oli jättänyt vastaamatta joihinkin kysymyksiin.

Jälkeenpäin huomasin, että olin käyttänyt kysymyksissä sekaisin sanoja erityislapsi ja erityisryhmä. Osassa vastauksista näkyi, etteivät vastaajat aina puhuneet pelkästään lapsista. Kaksi kysymyksistä antoi lähes samanlaisia vastauksia.

6 YHTEENVETO VASTAUKSISTA

Tehdessäni yhteenvetoa vastauksista olen yhdistänyt eri vastaajien vastauksia ja etsinyt pääkohtia tai yhteisiä tekijöitä. Yhteenvedoissa tulee esille eri vastaajien mielipiteitä ja kokemuksia. Tärkeää on huomioida, että kaikki vastaajat eivät välttämättä ole samaa mieltä kaikista yhteenvetoon asioista.

6.1 Koulutus ja sirkustausta

Vastaajilla oli moninainen koulutustausta: fysioterapeutti (AMK), sosionomi (AMK), medianomi (YAMK) ja esittävän taiteen AMK-tutkinto/sirkustaide. Yksi vastaajista oli suorittanut sekä esittävän taiteen AMK-tutkinnon/sirkustaide että teatteri-ilmaisun opettaja (TeM) -tutkinnon. Yhden vastaajan koulutustausta ei selvinnyt.

Suurin osa vastaajista oli osallistunut sosiaalisen sirkuksen koulutuksiin sekä omalla työpaikalla järjestettyihin erityislapsiin liittyviin koulutuksiin. Monella vastaajalla myös heidän opintoihinsa on kuulunut opetusta erityislapsista.

Kaikki, paitsi yksi vastaajista, ovat harrastaneet sirkusta, ja sirkusharrastuksen kautta he ovat vähitellen päätyneet opettamaan sirkusta. Kaikki vastaajat työskentelevät sirkuksen parissa opettajina tai kouluttajina.

6.2 Erityislasten sirkusryhmien muodostuminen

Suurimmaksi osaksi vastaajien ohjaamat erityisryhmät ovat olleet jo olemassa olevia ryhmiä, jotka ovat joko itse hakeutuneet sirkustoimintaan tai ryhmää on kysytty mukaan hankkeeseen tai projektiin. Moni ryhmä oli koulun pienryhmä tai erityisluokka, ja sirkusopetusta annettiin koulupäivän aikana. Oulun tähtisirkuksessa yksittäisiä erityislapsia on myös mukana nuorisosirkusryhmissä. Yhteistyökumppaneina ovat olleet esimerkiksi koulut, toimintaterapiaryhmät, kaupungit, Kehitysvammaisten tukiliitto ja Näkövammaisten keskusliitto.

Vastaajat ovat ohjanneet sirkusta erityislapsille Espoon esittävän taiteen koulun (Esko), Oulun Tähtisirkuksen, Hakasirkuksen, Sorin Sirkuksen, Kulttuurikeskus Piipoon, SirkusUnionin, Kuuloliiton, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Turun Sirkus ry:n alaisuudessa.

6.3 Erityisryhmien osallistujien diagnoosit

Diagnoosit eivät ole olleet aina tiedossa ohjaajilla, eivätkä he kokeneet niitä välttämättä tarpeellisiksi tietääkään kaikissa tapauksissa. Diagnoseina erityisryhmien osallistujilla on ollut esimerkiksi näkö- ja kuulovamma, autismin kirjon oireyhtymät (autismi, asperger), ADHD/ADD, FAS, Downin syndrooma, CP-vamma, älyllinen kehitysvamma, sydänsairaus, epilepsia, vaikea diabetes ja erilaiset keskittymishäiriöt.

6.4 Toiminnan säännöllisyys ja tavoitteet

Järjestetty toiminta on ollut sekä säännöllistä että kertaluonteista. Lyhyet kokoukset ovat kestäneet noin 5-10 kertaa. Esille tuli myös ryhmä, joka toimi kahden vuoden ajan kerran viikossa sekä vuodesta 2007 asti toiminut perhesirkusryhmä, jossa edelleen käy samat perheet.

Jokaiselle ryhmälle tavoitteet on määritelty erikseen. Tavoitteet ovat olleet esimerkiksi liikkumiseen ja sirkustoimintaan liittyviä, hauskanpito, mahdollisuus harrastaa kuin kuka tahansa, itsetunnon parantaminen, rohkeus kokeilla ja ryhmäytyminen. Joillakin ryhmillä oli fyysisiä tavoitteita kuten liikunta- ja toimintakyvyn kehittäminen lihasvoiman ja koordinaation kehittymisen kautta, liikkuvuuden parantaminen ja kehonhallinnan ja hahmotuskyvyn kehittäminen.

Osa vastaajista kertoi itse kirjaavansa tavoitteiden toteutumista ylös tai sitten ryhmän opettaja, fysio- tai toimintaterapeutti tai muu yhteistyötaho toteutti tämän. Joskus tavoitteiden toteutumista arvioitiin myös osallistujaryhmän kanssa yhdessä. PiiPoossa palautetta kerättiin joka kerta toiminnallisen palautteen

avulla. Tavoitteiden toteutumista arvioitiin sekä ryhmien että tilaajien loppupalautteessa.

6.5 Sirkustunnin rakenne, työnjako ja vastuu

Sirkustunnin rakenne on vaihdellut paljon ryhmien mukaan. Yleensä aluksi on ollut alkupiiri, jossa on vaihdettu kuulumisia, käyty läpi tunnin kulku ja säännöt. Alkulämmittelyyn on kuulunut leikkejä ja PiiPoossa myös ryhmäytymistä ja näkyväksi tulemistä ryhmässä. Lämmittelyn jälkeen on ollut sirkuslajiharjoittelua, jonka lisäksi Piipoossa on ollut esiintymisharjoittelua miniesitysten muodossa. Lopuksi on ollut joko palautuminen, loppuleikki tai loppurentoutus sekä loppupiiri, jossa on ollut mahdollisuus kertoa tunnelmistaan sekä antaa palautetta.

Yleensä sirkustunneilla on ollut mukana opettajia, henkilökohtaisia avustajia, toimintaterapeutti, perhetyöntekijä tai vanhemmat. Kaksi vastaajaa kertoi, että heidän tunneillaan on ollut kaksi sirkusopettajaa. Eräs vastaajista kertoo joskus toimineensa myös yksin.

Vastuu suunnittelusta, turvallisuudesta ja sirkusopetuksesta on sirkusopettajalla. Ryhmien omat aikuiset auttavat osallistujia toiminnassa, pitävät yllä järjestystä ja kannustavat. Koska ryhmien omat opettajat ja avustajat tuntevat osallistujat parhaiten, he saattavat osata ennakoida erilaisia ongelmatilanteita sirkusopettajaa paremmin. Tavoitteista ja käytännöistä on sovittu rahoittajan tai tilaajajärjestön kanssa yhdessä.

6.6 Sirkuslajit ja käytänteideat

Sirkuslajeja vastaajat ovat käyttäneet monipuolisesti hyödykseen. Akrobatia on sisältänyt permanto- ja pariakrobatiaa sekä pyramideja. Eskon sirkustilassa on lattiaan upotettu trampoliini, jota on käytetty paljon ja vaikeasti liikuntavammaistenkin on ollut helppo päästä trampoliinille. Trapetseja ja kankaisia cloudswingejä eli kangaskeinuja on käytetty ilma-akrobatiassa. Tasapainoilusta mainittiin rola bola, yksipyöräinen, tasapainopallo ja löysä sekä tiukka nuora. Jongleera-

uksessa oli hyödynnetty huiveja, palloja, poita, diaboloja sekä flower's stickejä. Myös vanne, klovneria ja taikuus mainittiin.

Pyysin kertomaan jonkun toimivan tempun tai käytäntöidean. Mainintoja tuli esimerkiksi paridiabolosta, kangaskeinuista sekä vanteen pyörittämisestä niin, että avustaja pitää kiinni kädestä tai jalasta, jolla vannetta pyöritetään ja auttaa lasta pyörittämisessä. Toimivia käytäntöjä olivat selkeä tunnilta toiselle toistuva rakenne, visualisointi, yllätysten välttäminen, kertominen toiminnan vapaaehtoisuudesta tai omista virheistä. Joissakin sellaisissa ryhmissä, joissa osallistujilla on vaikeuksia kommunikoida puheella tai ymmärtää puhetta, hiljaisuus oli havaittu hyväksi. Tällöin opettaja näytti mahdollisimman selkeillä liikkeillä, miten liike suoritettiin. Joillekin ryhmille on myös tarpeen näyttää jo tunnin alussa paikka, missä voi tarvittaessa huutaa ja rauhoittua. Joskus se kuitenkin saattoi provosoida lasta.

6.7 Hyvä ryhmäkoko ja sirkustunnin kesto

Hyvän ryhmäkoon vastausten vaihteluväli oli 5-20 osallistujaa. Keskiverto oli noin 8-10. Ryhmäkoko riippui ryhmän tarpeista ja sirkusopettajien sekä avustajien määrästä. Kehitysvammaisten ryhmäkoosta mainittiin, että mitä pienempi sen parempi, jotta ei tarvitse odottaa kauan vuoroaan.

Hyväksi sirkustunnin kestoksi mainittiin 45, 60 ja 90 minuuttia. Oli myös käytetty 30 minuutin tuokioita, jos osallistujien pitkäjänteisyys ja keskittymiskyky oli heikko. Kahden tunnin opetus sopi motivoituneelle tai hitaasti lämpenevälle ryhmälle. Opetustunnin kesto riippuu lapsen iästä ja keskittymiskyvystä.

6.8 Tila ja apuvälineet

Olisi tärkeää, että opetustilaan pääsee helposti myös liikuntarajoitteiset. Tilassa ei tule olla ylimääräisiä välineitä, huonekaluja tai peiliä, jos ei sitä käytetä. Jos tilassa on varasto, tunnilla käytettäviä välineitä voi ottaa esille sen mukaan, kun niitä tarvitaan. Eräs vastaaja kertoi, että tätä varastotilaa käytettiin myös rauhoit-

tumis- tai huutamisaikana tarvittaessa. Olisi hyvä, jos tila olisi selkeästi rajattu ja sopivan kokoinen ryhmälle, ei liian ahdas, mutta ei myöskään liikaa ylimääräistä tilaa. Häiritsevää on, jos tila on kaikuva tai levoton, esimerkiksi jaettu toisen ryhmän kanssa tai jostain kuuluu meteliä.

Riippuu paljon ryhmästä tarvitaanko erityis- tai apuvälineitä. Välttämättä ei tarvita, mutta ne auttavat opetusta. Normaalit liikkumisen apuvälineet tarvitaan, mutta sirkustunneilla osallistujat voidaan nostaa pyörätuolista patjoille makaamaan tai he voivat mahdollisesti liikkua patjoilla kontaten. Kaksi vastaajista mainitsi visuaalisen TimeTimer-kellon, josta nähdään ajan kuluminen: paljonko aikaa on vielä jäljellä. Apuna oli myös käytetty kommunikaatiota tukevia kuvia ja kuvitettua tuntiohjelmia sekä seinälle ripustettavaa lokerikkoa, johon kirjoitetaan lappule tunnien eri osiot ja, lappu käännetään väärinpäin, kun kyseinen osio on käyty läpi.

Eräs vastaajista oli käyttänyt paljon alkulämmittelyssä musiikkileikkejä, joten hänelle musiikkilaitteet olivat tarpeen. Rentoutuksessa hyödyllisiä olivat hierontapallot, maalisudit ja huivit. Eskossa oltiin tyytyväisiä nostettaviin ja laskettaviin ilma-akrobatia välineisiin. Tällöin trapetsi voitiin helposti laskea ihan lattiatasoon. PiiPoossa liikuntarajoitteisten ilma-akrobatiassa oli mahdollista käyttää kengurupusseja tai valjaita. Heiltä löytyy myös räätälöity pyörätuolivipulauta.

6.9 Tarvitseeko ohjaaja taustatietoa erilaisista diagnooseista?

Vastauksissa oli paljon hajontaa. Toisten mielestä ohjaaja ei tarvitse taustatietoa diagnooseista, varsinkaan silloin, jos toiminnassa on mukana tuttuja aikuisia tai avustajia, jotka tuntevat oppilaiden taustat ja reagoivat. Eräs vastaaja ei ottaisi ryhmään vaikeasti kehitysvammaisia, jos hänellä ei olisi riittävästi kokemusta erityisryhmistä tai ryhmässä ei ole avustajaa. Toisten mielestä mitä enemmän tietää sen parempi. Fysioterapeutin koulutuksen saanut kertoo, että koulutuksesta ja kehitysvamma-alalla työskentelystä on ollut suunnaton apu.

Tärkeää olisi tietää kuulo-, näkö- ja liikuntarajoitteet, merkittävät aistilyherkkyydet, äärimmäiset tavat reagoida uusiin tilanteisiin sekä hahmotus- ja kom-

munikaatiovaikeudet. Eräs vastaaja ottaa esille tietämyksen erityislapsille turvalisista liikkeistä, esimerkkinä Downin oireyhtymä, johon liittyy lihasten velttoutta, mikä voi altistaa nivelten sijoiltaan menolle. Tärkeää ei ole tietää diagnoosia, vaan että velttovartaloisella osallistujalla lihakset eivät tue niveliä normaalisti, joten sijoiltaan menon riski on suurempi.

6.10 Hyvä erityisryhmien sirkusohjaaja

Kysymys, millainen on hyvä erityisryhmien sirkusohjaaja, antoi runsaasti erilaisia vastauksia, joista ei voi määritellä yhtä oikeaa. Useammassa vastauksessa esille nousi kärsivällisyys, luovuus, joustavuus, avoimuus ja kannustavuus. Ohjaamisen edellytyksiksi mainittiin perustaidot sirkuksessa ja yleiset ryhmänohjaustaidot. Tärkeiksi koettuja ominaisuuksia olivat herkkyyys lukea lapsia ja ryhmää; ymmärrys siitä, miksi toimintaa tehdään; yksilöiden huomioon ottaminen sekä soveltamiskyky. Hyötyä on moniammatillisuudesta.

”Ei haittaa jos menee pieleen”- asenne on tärkeä.

6.11 Millaisena erityisryhmien ohjaaminen koettiin?

Erityisryhmien ohjaaminen koettiin tärkeänä, kiinnostavana, antoisana ja arvokkaana. Eräs vastaajista kertoi opettavansa mieluummin erityisryhmiä kuin muita ryhmiä, ja myös toinen vastaaja totesi erityisryhmien ohjaamisen olevan muita ryhmiä arvokkaampaa. Esimerkiksi kehitysvammaisista näkee, kuinka pienet asiat ja tilanteet vaikuttavat heidän olemukseensa sekä toimintaansa. Erityisryhmät opettavat uusia tapoja tehdä vanhoja asioita ja antavat haastetta ohjaamiseen sekä perspektiiviä elämään. Joskus ohjaaminen on haastavaa ja rasokkaampaa, niin kuin varmasti kaikissa ryhmissä.

6.12 Miksi erityislasten ryhmiä haluttiin ohjata?

Erityislasten ryhmien ohjaaminen oli palkitsevaa ja antoi näkökulmaa ja uusia toimintatapoja myös tavalliseen sirkuskoulu ohjaamiseen. Osallistujille voitiin tuottaa sisältöä elämään ja kehittää heidän kykyjä ja ominaisuuksia, jotka auttavat arkipäivän elämässä. Sirkuksen koettiin myös antavan monipuolisia mahdollisuuksia toimia erityislasten kanssa. Tärkeää oli tasa-arvo eli voitiin antaa mahdollisuus erityislasten harrastaa sirkusta.

Koska se mahdollistaa erityislapsille osallisuuden sirkuksen maailmaan ja koska erityislapsen ovat eriarvoisessa asemassa suhteessa vammattomiin lapsiin. Taidekasvatus ja kulttuuritoiminta jättävät heidät usein ulkopuolelle erityistarpeiden ja vammojensa takia ja se on mielestäni hirveä vääräys!

6.13 Haasteet erityisryhmien ohjaamisessa

Haasteiksi erityislasten ohjaamisessa koettiin riittävän yksilöllisen tuen antaminen; ryhmän hallitseminen, kun kaikki osallistujat eivät ymmärrä ohjeita tai pysty noudattamaan niitä sekä jatkuva opetuksen eriyttäminen ja soveltaminen.

Yksi vastaajista kertoo, ettei ole saanut palautetta avustajilta, joten toiminnan kehittäminen on vaikeampaa kuin jos olisi ollut työpari, jonka kanssa kehityskeskusteluja olisi voinut käydä.

6.14 Sirkusryhmän perustaminen erityislapsille

Huomioitavia asioita erityislasten sirkusryhmän perustamisessa on ohjaajien ja muiden avustajien määrä sekä heidän tietämys erityispiirteistä. Yksin ohjaamista on vältettävä. On tärkeää pyytää riittävästi taustatietoja lapsen tarpeista esimerkiksi vanhemmilta. Perheryhmä mainittiin yhdeksi parhaista toimintatavoista. Opetukselle ei voida asettaa terapeuttisia tavoitteita, ellei toiminnassa ole mukana esimerkiksi toimintaterapeutteja. On suunniteltava huolellisesti tila, ryhmäkoko, harjoitusajankohta sekä selkeät toimintasäännöt ryhmälle.

Kannattaa muistaa, että erityislapsen lapset ovat yksilöitä, kuten muutkin ihmiset. Kannattaa miettiä vaikuttaako diagnoosien tai erityislapsen leima ohjaajan omaan käyttäytymiseen.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe antoi minulle paljon uutta tietoa ja pohdittavaa. Erittäin antoisaa oli lukea kyselyn vastauksia. Siten pääsin hetkeksi hieman pintaa syvemmälle erityislasten sirkusopetuksen maailmaan. Lähdemateriaalia etsiessäni yllätyin suuresti siitä, että löysin Soveltava liikunta -kirjasta lyhyen osion, joka kertoi sirkusliikunnasta. Tämä kertoo siitä, että sirkus on nousemassa tunnetummaksi ja käytetyimmäksi harrastuslajiksi myös soveltavassa liikunnassa.

Vaikka otokseni ei ollut suuri, niin minulle nämä muutamatkin vastaukset kuitenkin avasivat näkökulmaa erityislasten ohjaamiseen. Asioita voi tehdä yhtä monella tavalla kuin on erilaisia ohjaajia. Erilaiset ryhmät tarvitsevat erilaisia ohjaajia, erilaisilla kyvyillä. Ihannetilanne olisi, jos ryhmälle voitaisiin valita juuri soveltuvimmat taidot omaava ohjaaja (Vaalimaa 2011, 23). Ryhmässä tulee olla kaksi sirkusohjaajaa tai ainakin lisäksi avustajia tai muita aikuisia.

Mielestäni oli todella hienoa, että osa vastaajista mainitsi tasa-arvon, syyksi ohjata erityislasten sirkusryhmiä. Haluttiin antaa mahdollisuus kaikille sirkusharrastukseen. Koen, että oma asenne ja motivaatio ovat tärkeässä roolissa erityislasten sirkusryhmien kanssa työskenneltäessä.

Halusin teoriatietoa erityisdiagnooseista ohjaajana toimimisen kannalta, mutta nyt ajattelen, että se on hyväksi myös ihan kaikille vaikka ei toimitakaan ohjaajana. Tietämys diagnooseista vähentää ennakkoluuloja. Nyt tiedän esimerkiksi Touretten syndroomaan kuuluvien ticien olevan tahdosta riippumattomia.

Ohjaajan on hyvä tietää osallistujien taustoja, mutta diagnoosin itsessään ei pidä antaa vaikuttaa liikaa ohjaajan käyttäytymiseen. Kaikki ovat yksilöitä ja haluavat tasavertaista opetusta. Opetusta tulee osata eriyttää kullekin soveltuvaksi. Erityislasten kanssa voi tehdä samoja asioita kuin muidenkin lasten kanssa, mutta täytyy vain osata soveltaa ja pilkkoa tekemistä pienempiin osiin.

Ajattelen, että erityisryhmien kanssa työskennellessä olisi hyvä kehittää ja kouluttaa itseään jatkuvasti lisää. Varmasti myös vertaistapaamiset ohjaajien kes-

ken olisivat hyödyllisiä. Tällöin voitaisiin jakaa kokemuksia ja saada tukea haastaviinkin asioihin.

Tulevaisuudessa erityisryhmien ohjaaminen tulee lisääntymään sirkuksen puolella, ja varmasti erityislapsia tullaan integroimaan normaaleihin ryhmiin yhä enemmän. Tällöin työllistymismahdollisuudet sirkusalalla kasvavat. Mielestäni olisi hyödyllistä, että Turun ammattikorkeakoulun sirkusopinnot sisältäisivät erityisryhmiin ja niiden ohjaamiseen liittyviä kursseja. Mahdollisesti tämän voisi toteuttaa yhteistyönä fysioterapian koulutusohjelman kanssa.

Toteutin opinnäytetyöni todella nopealla aikataululla, joten en ehtinyt syventyä eri tahojen järjestämään erityislasten sirkustoimintaan, enkä myöskään haastattelemaan henkilökohtaisesti sirkusohjaajia, joilla on tällaista kokemusta. Erittäin mielenkiintoista olisi ollut myös käydä seuraamassa erityislasten sirkustunteja sekä tutustua erityisryhmille räätälöityihin sirkusvälineisiin. Jatkokysymyksenä opinnäytetyölle heräsi, millaisia kokemuksia ohjaajilla on erityislasten integroinnista tavallisiin sirkusryhmiin.

Sain vain raapaistua pintaa, ja valtava lisätiedon halu on alkanut kasvaa. Ehkä on parempi, etten mennyt liian syvälle, vaan intoa jäi vielä jäljelle. Minulle tämä oli tärkeä matka aiheen sisälle. Se oli vasta alkumatka ja seuraavaksi pääsen toivottavasti jatkamaan matkaa kokemuksellisesti. On mielenkiintoista nähdä tulevaisuudessa, miten erityislasten sirkusopetus kehittyy, ja millaisia muotoja se saa.

LÄHTEET

CARAVAN-verkosto 2012. Sosiaalisen sirkuksen ohjaajan osaamisalueet. Viitattu 3.2.2015 <http://www.vaikuttavasirkus.fi/uploads/Sosiaalisen%20sirkuksen%20ohjaajan%20osaamisalueet%20FINAL.pdf>.

Hyttinen, H.; Kakko, S-C.; Karkkola, P. & Åstrand, R. 2011. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Tampere: Tutkivan teatterityön keskus.

Juusola, M. 2012. Levottomat aivot. ADHD ja Asperger vahvuuksina. Helsinki: Otava.

Kerola, K.; Kujanpää, S. & Timonen, T. 2009. Autismin kirjo ja kuntoutus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rintala, P.; Huovinen, T. & Niemelä, S. 2012. Soveltava liikunta. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.

Vaalimaa, M. 2011. Sirkustaidoista elämäntaitoja. Millaista on osallisuutta lisäävä sirkustoiminta? Opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

KYSELYLOMAKE ERITYISLASTEN SIRKUSTOIMINNASTA

Nimi:

Saako nimen mainita opinnäytetyössä:

Koulutus:

Millainen sirkustausta sinulla on?

Missä ja minkä tahon alaisuudessa olet ohjannut sirkusta erityislapsille?

Kuinka ryhmä on syntynyt?

Millaisia diagnooseja erityisryhmien osallistujilla on ollut?

Onko toiminta ollut säännöllistä vai kertaluonteista?

Millaiset tavoitteet toiminnalla on, ja miten tavoitteiden toteutumista seurataan?

Onko sirkustunnilla ollut mukana muita ohjaajia, opettajia tai avustajia?

Millainen työnjako ja vastuu kullakin on?

Millainen sirkustunnin rakenne on ollut?

Mitä sirkuslajeja olet käyttänyt tunneilla?

Kerro joku toimiva temppu tai käytäntöidea.

Millainen on hyvä ryhmä koko mielestäsi?

Millainen on hyvä sirkustunnin kesto?

Millainen on hyvä tila erityislasten opettamiseen? Onko tilalle erityisvaatimuksia?

Tarvitaanko joitakin erityisvälineitä/apuvälineitä?

Millainen on hyvä erityisryhmien sirkusohjaaja?

Millaisena koet erityisryhmien ohjaamisen? Mitä se antaa sinulle, vai onko se taakka?

Miksi haluat ohjata erityislasten ryhmiä?

Minkä verran ohjaaja tarvitsee taustatietoa erilaisista diagnooseista?

Mikä on haasteellisinta erityislasten ohjaamisessa?

Oletko osallistunut erityislapsiin liittyviin koulutuksiin?

Mitä kannattaa ottaa huomioon, jos aikoo perustaa sirkusryhmän erityislapsille?

Vapaat kommentit aiheesta: